

МОВА СВОБОДИ
ЧИ МОВА КОНФОРМІЗМУ?

→ 3

УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА
І «КРИМСЬКА ВЕСНА»

→ 4

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА УКРАЇНЬСЬКА ГАЗЕТА

№ 9
03.03.2017

www.svitlytsia.in.ua

ШАНОВНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ!

Минулого року під час нашої передплатної кампанії силами активістів була оформлена передплата для державних службовців, дипломатичних установ, народних депутатів та громадських організацій. Тож хочемо повідомити всім, хто тримає «Кримську світлицю» в руках вперше, що робота нашого часопису спрямована, насамперед, на актуалізацію в інформаційному полі теми Криму як природної складової України, формування інформаційної бази для українського державотворення в Криму, висвітлення зв'язків Україна – Крим через культурні, соціальні, історичні, спортивні та інші паралелі. Читайте та передплачуйте газету «Кримська світлиця», зробіть свій внесок у деокупацію Криму!

ФОТО: ТЕТЯНА КОСАЛЕНКО

СТОП КРИВОТЛУМАЧЕННЮ В ЗМІ!

У медійному просторі продовжує жити інформаційний міф про події 26 лютого 2014 року під назвою День кримськотатарського спротиву російській окупації. Певно, на створення цього міфу впливає насамперед не належна обізнаність з фактами і журналістська некомпетентність. Так, від часу кримських подій 2014-го через медіа в суспільну свідомість вживлено односторонню паралель: протистояння в Криму – це спротив виключно кримських татар. Очевидно, більшість матеріалів ЗМІ спротив 26 лютого досі називають саме кримськотатарським, а механічне вживання такої назви призводить до одностороннього уявлення про ті події.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Безперечно, потужний внесок кримськотатарської спільноти у загальнокримську боротьбу, зокрема участь у мітингу 26 лютого 2014 року, має бути визначений і відзначений. Але потрібно мати на увазі й вагомий внесок руху «Євромайдан-Крим» у появі й утвердженні кримського спротиву. Упродовж трьох місяців Революції гідності кримський Євромайдан збирав сотні людей

різних національностей, з першої ж акції організатори руху декларували і принципово витримували його позапартійний формат.

Міф про те, що спротив у Криму – це виключно кримськотатарський опір, проникає в усі сфери суспільної свідомості, аж до державного рівня, а як результат – ухвалення Постанови Вер-

ховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв 2016 року» від 2 лютого 2016 року, що була ініційована головою комітету парламенту з питань культури і духовності Миколою Княжицьким, згідно з якою 26 лютого відзначали як день спротиву кримських татар окупації Росії на державному рівні.

Дивує те, що до цих механічних і невиважених слововживань ще й сьогодні вдаються деякі кримські ЗМІ, на сторінках у соцмережах яких уживається ця, сказати б, некоректна назва. З огляду на це закликаємо колег до словесної гігієни у висвітленні цих трагічних для багатьох кримчан подій.

ФОРУМ

ДЕНЬ ОПОРУ КРИМУ У СВІТОВОМУ ВИМІРІ. ЧАСТИНА 1. ПРО ФОРУМ

26 лютого 2017 року в Україні й світі проводилися низка заходів до Дня опору Криму російській окупації. У цьому ж контексті Міністерство інформаційної політики організувало проведення міжнародного форуму «Крим в умовах окупації: наслідки для України та світу» (Київ, 25-26 лютого 2017 р.). Цей форум став видною подією для актуалізації теми Криму в міжнародній площині, що, зокрема, прагнув досягти організатор заходу.

**ВІКТОР
МЕРЖВИНСЬКИЙ**

З огляду на гостроту проблеми було виокремлено чотири тематичні блоки питань для аналізу й обговорення. Такий поділ дозволив виділити й підкреслити ключові точки в кримській проблематиці, на які потрібно перш за все зосередити увагу України і світу для їх першочергового вирішення. Авторитетні представники українських і світових інституцій, які брали участь у роботі панельних

дискусій форуму, одностайні в тому, що відновлення світового порядку є неможливим, поки на порядку денному міжнародних організацій питання № 1 – це анексія Криму.

У дискусійному полі представники України були більш категоричними у своїх позиціях, що можна пояснити слушною тезою голови Меджлісу кримськотатарського народу Р. Чубарова: «Для України повернення Криму – це не просто володіння територією, це можливість зберегти державу». З огляду на це цілком умотивованою є позиція МЗС України, висловлена директором його політичного департаменту О. Макеєвим, який наголосив, що зовнішньополітичне відомство держави на

всіх рівнях сьогодні заявляє: «Є три політики щодо Криму: політика невизнання, політика санкцій і політика притягнення до відповідальності».

Всі учасники форуму у своїх доповідях підкресливали необхідність проведення таких форумів, які, крім іншого, дозволяють проаналізувати отримані результати роботи, розробити необхідні механізми спільних дій у вирішенні кримської проблематики, виділити напрями подальшої взаємодії тощо. Тобто було підкреслено, що заходи подібного характеру є актуальними, суспільно значущими і повинні бути систематичними. Важливість вирішення кримської проблеми демонструють слова професора О. Задорожного: «Анексія – це злочин. Коли б він не відбувся, за нього треба нести відповідальність».

Як і в більшості заходів подібного рівня, на цьому форумі є проблемні точки, які опинилися між рядками і потребують спеціальної статті для їхнього аналізу. У наступних номерах нашої газети буде висвітлено кілька таких моментів, гострота яких є чи не основною причиною характерного замовчування і винесення їх у підтекст.

**ВАЖЛИВІСТЬ
ВИРІШЕННЯ КРИМСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ
ДЕМОНСТРУЮТЬ
СЛОВА ПРОФЕСОРА
О. ЗАДОРОЖНОГО:
«АНЕКСІЯ – ЦЕ
ЗЛОЧИН. КОЛИ Б
ВІН НЕ ВІДБУВСЯ,
ЗА НЬОГО ТРЕБА
НЕСТИ ВІДПОВІДА
ЛЬНІСТЬ»**

ОГОЛОШЕННЯ

У зв'язку з окупацією Автономної Республіки Крим, Таврійським національним університетом імені В. І. Вернадського було втрачено такі освітні сертифікати:

8.04010110 біохімія	НД-IV	0149092	7.03060101 менеджмент організацій і адміністрування	НД-III	0151686
8.09010303 садово-паркове господарство	НД-IV	0151687	7.14010301 туризмознавство	НД-III	0151685
8.03050201 економічна кібернетика	НД-IV	0123628	7.05010201 комп'ютерні системи та мережі	НД-III	0151684
8.03030101 журналістика	НД-IV	0123627	7.04030201 інформатика	НД-III	0151683
8.18010012 управління інноваційною діяльністю	НД-IV	0145959	7.04030101 прикладна математика	НД-III	0151682
8.14010301 туризмознавство	НД-IV	0145958	7.04020402 радіофізика і електроніка	НД-III	0151681
8.05010201 комп'ютерні системи та мережі	НД-IV	0145957	7.04020401 прикладна фізика	НД-III	0151680
8.04030201 інформатика	НД-IV	0145956	7.04020301 фізика	НД-III	0151679
8.04030101 прикладна математика	НД-IV	0145955	7.04020101 математика	НД-III	0151678
8.04020401 прикладна фізика	НД-IV	0145954	7.04010401 географія	НД-III	0151676
8.04020402 радіофізика і електроніка	НД-IV	0145953	7.04010206 біофізика	НД-III	0151675
8.04020301 фізика	НД-IV	0145952	7.04010205 біохімія	НД-III	0151674
8.04020101 математика	НД-IV	0145951	7.04010201 біологія	НД-III	0151673
8.04010401 географія	НД-IV	0145949	7.04010110 біохімія	НД-III	0151672
8.04010206 біофізика	НД-IV	0145948	7.04010101 хімія	НД-III	0151671
8.04010201 біологія	НД-IV	0145946	7.03060104 менеджмент зовнішньоекономічної діяльності	НД-III	0151670
8.04010101 хімія	НД-IV	0145945	7.03060101 менеджмент організацій і адміністрування	НД-III	0151669
8.03060104 менеджмент зовнішньоекономічної діяльності	НД-IV	0145944	7.03050802 банківська справа	НД-III	0151668
8.03060102 менеджмент інноваційної діяльності	НД-IV	0145943	7.03050801 фінанси і кредит	НД-III	0151667
8.03060101 менеджмент організацій і адміністрування	НД-IV	0145942	7.03050301 міжнародна економіка	НД-III	0151666
8.03050802 банківська справа	НД-IV	0145941	7.03040101 правознавство	НД-III	0151665
8.03050801 фінанси і кредит	НД-IV	0145940	7.03010401 політологія	НД-III	0151664
8.03050301 міжнародна економіка	НД-IV	0145939	7.03010201 психологія	НД-III	0151663
8.03010401 політологія	НД-IV	0145936	7.02030304 переклад	НД-III	0151662
8.03010201 психологія	НД-IV	0145935	7.02030304 переклад	НД-III	0151661
8.02030304 переклад	НД-IV	0145934	7.02030304 переклад	НД-III	0151660
8.02030304 переклад	НД-IV	0145933	7.02030302 мова і література	НД-III	0151659
8.02030304 переклад	НД-IV	0145932	7.02030302 мова і література	НД-III	0151658
8.02030304 переклад	НД-IV	0145931	7.02030302 мова і література	НД-III	0151657
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145930	7.02030302 мова і література	НД-III	0151656
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145929	7.02030302 мова і література	НД-III	0151655
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145928	7.02030302 мова і література	НД-III	0151654
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145927	7.02030302 мова і література	НД-III	0151653
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145926	7.02030302 мова і література	НД-III	0151652
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145925	7.02030302 мова і література	НД-III	0151651
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145924	7.02030302 мова і література	НД-III	0151650
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145923	7.02030301 українська мова і література	НД-III	0151649
8.02030302 мова і література	НД-IV	0145922	7.02030201 історія	НД-III	0151648
8.02030301 українська мова і література	НД-IV	0145921	7.02030101 філософія	НД-III	0151647
8.02030201 історія	НД-IV	0145920	7.02010101 культурологія	НД-III	0151646
8.02030101 філософія	НД-IV	0145919	7.01020302 фізична реабілітація	НД-III	0151645
8.02010101 культурологія	НД-IV	0145918	7.01020101 фізичне виховання	НД-III	0151644
8.01020302 фізична реабілітація	НД-IV	0145917	7.09010303 садово-паркове господарство	НД-III	0152306
8.01020101 фізичне виховання	НД-IV	0145916	6.030401 правознавство	НД-II	0149089
8.03040101 правознавство	НД-IV	0149091	6.030601 менеджмент	НД-II	0145900
7.02030304 переклад (російська мова)	НД-III	0141912	6.030508 фінанси і кредит	НД-II	0145898
7.03050201 економічна кібернетика	НД-III	0145938	6.040204 прикладна фізика	НД-II	0145897
7.04010601 екологія та охорона навколишнього середовища	НД-III	0145909	6.030601 менеджмент	НД-II	0145895
7.03050801 фінанси і кредит	НД-III	0145908	6.030508 фінанси і кредит	НД-II	0145894
7.03010201 психологія	НД-III	0145907	6.030503 міжнародна економіка	НД-II	0145893
7.02030302 мова і література	НД-III	0145906	6.030502 економічна кібернетика	НД-II	0145892
7.02030301 українська мова і література	НД-III	0145905	6.140103 туризм	НД-II	0145891
7.03030101 журналістика	НД-III	0145903	6.020101 культурологія	НД-II	0145890
			6.090103 лісове і садово-паркове господарство	НД-II	0120568
			6.020303 філологія	НД-II	0120555

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Нещодавні бурхливі суперечки в українському суспільстві були спричинені, власне, законопроектими, які з точки зору одних мають посприяти відродженню української мови та культури, а іншими сприймаються як загроза обмеження свобод та штучне нагромадження незручностей. Закони, проголошені державою, – це логіка; вирішальним же у мовному питанні в Україні є ставлення до української мови, а це вже парадія етики. Логіка законів не спроможна відрізнити фальшиве від справжнього. Логіка може створити певні умови для етики, а етика оперує більш тонкими матеріями. І ми маємо достатньо прикладів того, що не генетичне походження чи правильна освіта, а морально-етичні властивості особистості людини визначали її позицію у мовному питанні.

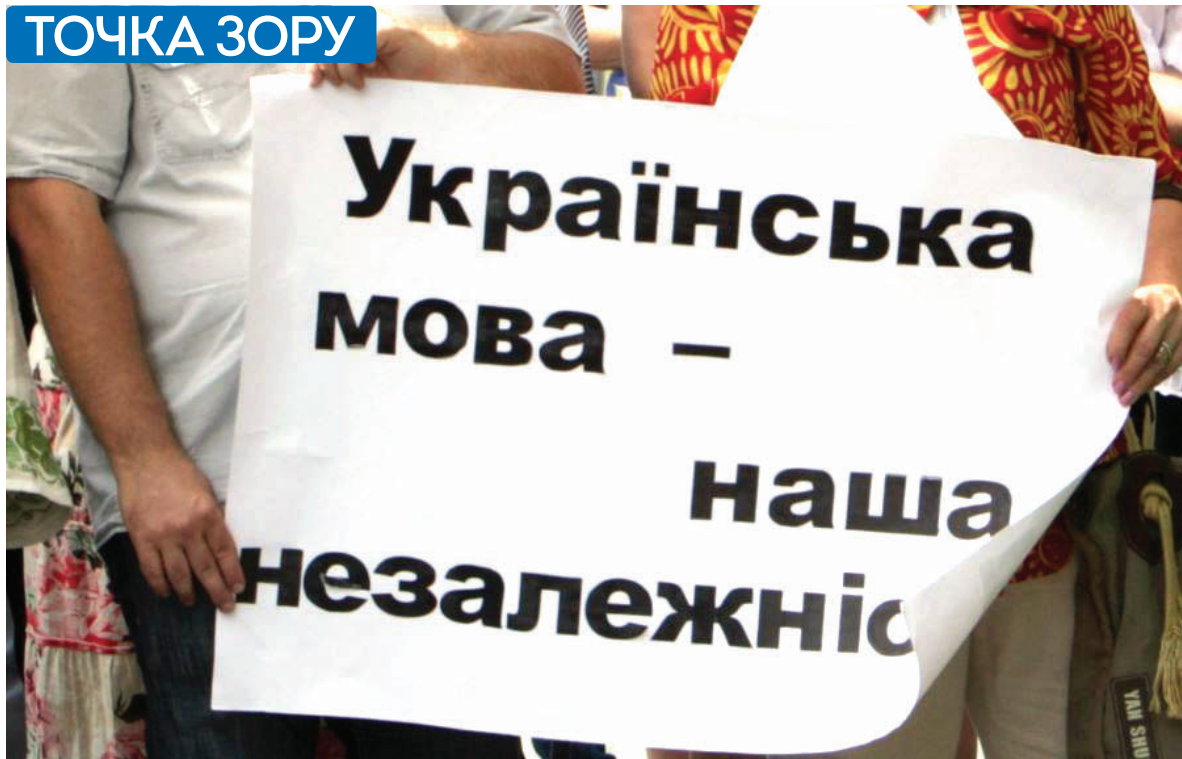
ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

Ясир-базар функціонує, він нікуди не дівся. Деякі з форм несвободи очевидні – наприклад, наркоманія. Деякі є вимушеними. До деяких люди звикли настільки, що вже не помічають.

То брехня, що людина народжується вільною – за фактом свого існування ми вже залежні від природи. Людство винайшло цивілізацію, щоб послабити цю залежність, – і потрапило в залежність від цивілізації. Суспільство, що виникло задля полегшення співіснування людей, врешті також поневолює нас. Варто громадянам ледве послабити контроль над державою – державна система перетворюється на монстра, левіафана.

Але конформізм є найбільш підступною, найменш очевидною та найдужче поширеною з усіх несвобод. Конформіста не треба бити батоном, щоб перетворити його на об'єкт чужої волі. Конформіст може вести здоровий спосіб життя, уникаючи залежності від наркотиків чи алкоголю. Конформіст стане войовничим атеїстом, якщо так зручніше, та, навпаки, буде відвідувати церкву і молитися так, що аж лоба розіб'є, буде дотримуватися

ТОЧКА ЗОРУ

МОВА СВОБОДИ ЧИ
МОВА КОНФОРМІЗМУ?

З ПОГЛЯДУ КОНФОРМІСТА КОЖЕН, ХТО НЕ ПРИСТОСОВУЄТЬСЯ, – ДУРНИЙ ЧИ НАВІТЬ БОЖЕВІЛЬНИЙ. ТО ЗВІДСИ І СТАВЛЕННЯ ДО МОВНОГО ПИТАННЯ. РОСІЙСЬКА МОВА СПИРАЄТЬСЯ НА ІМПЕРІЮ З КАЗКОВИМИ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ, ЖАХЛИВИМ ЯДЕРНИМ АРСЕНАЛОМ ТА ФАНТАСТИЧНОЮ БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ НАЧАЛЬСТВА. АНГЛІЙСЬКА – НА ЩЕ МОГУТНІШУ, ЩЕ БАГАТШУ, АЛЕ ПРИ ЦЬОМУ НЕ ТАКУ ЖАХЛИВУ ІМПЕРІЮ. ВСЕ, ЩО МОЖЕ ПРОТИСТАВИТИ УКРАЇНСЬКА МОВА, ВИГЛЯДАЛО В ОЧАХ КОНФОРМІСТА НЕПЕРЕКОНЛИВИМ І НЕСЕРІОЗНИМ...

обрядовості, якщо в суспільстві це заведено. Але душа його залишиться рабською. У середовищі інтелектуальному він прагнутиме виглядати, як усі, читати ті книжки, що й усі, висловлюватися, як усі. Говоритиме мовою, яку йому нав'яжуть.

Нарешті, конформіст гнівно засуджуватиме конформізм, якщо навколо оголосять стан непримиренної борні з конформізмом і пристосуванством, проте від цього ще глибшим буде його конформне рабство.

Конформізм не є чимось дискретним, його наявність у людській свідомості пропорційна, вона може бути меншою чи більшою, і годі шукати навколо насправді хоч одного вільного. Усі

ми родом з радянського минулого. Що більш конформною є людина, то палкіше вона вітає значущі рішення чергового пленуму про виконання та перевиконання планів побудови світлого майбутнього. Конформіст завжди запобігає перед волею начальства, мало не читає його думки.

Та в Україні ситуація мала ще один вимір – мовний. Більшість мешканців УРСР були фактично двомовними, для когось російська була основною, а українська – додатковою, хтось, навпаки, першою мовою вважав українську, а другою – російську. Зрештою, вивчити українську (чи, навпаки, російську) – не така вже велика проблема. І ледве «згори» варто було виказати натяк, що ро-

сійська мова краще (культурніше, перспективніше), ніж українська, конформіст успішно «забував» українську, відрікався від неї, і щиро соромився свого українського минулого.

Здається, завдяки мімікрії та вмінню пристосовуватися до обставин конформіст невразливий. Оскільки «конформіст є рабом обставин», як зазначав Бердяєв, лише одне може розтрошити цю непробивну оболонку – зміна обставин існування.

Саме так і сталося на початку дев'яностих. Катастрофа, що спіткала імперію зла, замість свободи принесла тільки різноманіття форм несвободи. Система не витримала викликів часу та розсипалася, лишивши рабів на роздоріжжі, і спочатку навіть здалося, що нарешті настала жадана свобода. Проте раба неможливо зробити вільною людиною ані через конституцію, ані через анархію. Коли обставини змінилися й мільйони конформістів випали зі звичних тепличних умов існування, на них чатувала саме та, згадана вище безліч форм несвободи.

Вир захоплював і кидав, підіймав до висот, що донедавна виглядали недосяжними, чи жбурляв у безодню. Вчорашні відмінники бойової та політичної підготовки, вчорашні комсомолки-

спорстменки-активістки, вчорашні радянські люди – куди поділися? Кримінальні «бригади» ділили сфери впливу, квазірелігійні секти викрадали душі, хтось чіплявся за комуняцькі догми, хтось заздрісно дивився за кордон... Й усім тим людям було не до українізації.

З погляду конформіста кожен, хто не пристосовується, – дурний чи навіть божевільний. То звідси і ставлення до мовного питання. Російська мова спирається на імперію з казковими природними ресурсами, жахливим ядерним арсеналом та фантастичною безвідповідальністю начальства. Англійська – на ще могутнішу, ще багатшу, але при цьому не таку жахливу імперію. Все, що може протиставити українська мова, виглядало в очах конформіста непереконливим і несерйозним...

Просте бажання збудувати державу, в якій, як у будь-якій «нормальній» країні, всі розмовлятимуть державною мовою, від люмпена до олігарха, виглядає цілком обґрунтованим і логічним. Але чи зігріє вам душу, що хабар у вас вимагатимуть солов'їною? Лікування болячок суспільства шляхом нанесення на них, так би мовити, тонального крему – не кращий вибір, бо організм нації без ґрунтового лікування все одно загине.

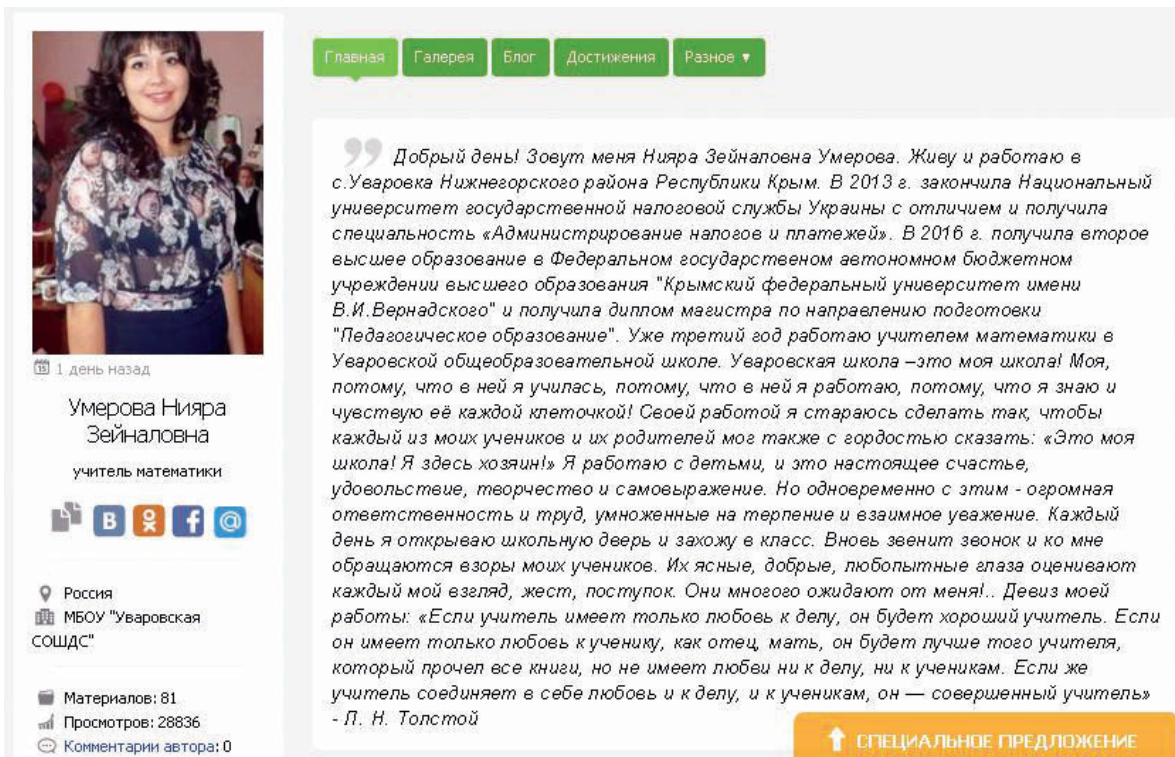
Чи можна «просто» примусити конформіста поміняти мову, перемкнути важіль з одного крайнього становища в інше? Так, це можливо. Скільки часу на це потрібно? Небагато, все зробиться дуже швидко. Чи багато буде з цього користі? Жодної.

Україномовна освіта це дуже добре. Уже понад 90% школярів у нашій країні (за винятком окупованих територій) навчаються українською. Чи гарантує це, що після закінчення навчання, отримавши атестат, усі ці дев'яности відсотків розмовлятимуть виключно українською? Ні, жодних гарантій – розмовлятимуть мовою, яку оберуть. Чи гарантує обов'язковість використання держчиновництвом української мови у робочий час і на робочому місці, що ці чиновники стануть патріотами, сумлінними і чесними професіоналами? Ні, знову жодних гарантій. Чи впевнені ви, що пісні, які підуть в ефір за встановленою квотою, не будуть тупою попсою?..

Усі перераховані засоби потрібні. Однак їх недостатньо. У наступній статті поговоримо про те, чим корисні або небезпечні пропоновані «мовні» законопроекти.

У середині лютого 2017 року українські медійники привернули увагу до розміщеного на освітньому порталі «Класна Оцінка» плану відкритої класної години «Кримська весна», в якому детально розписано, як докладно пояснювати дітям про «приєднання» Криму Росією. Автором оприлюдненої 18 березня 2015 р. концепції заходу, під час якого учні п'ятих і дев'ятих класів мають дізнаватись про «історичне значення та підстави возз'єднання Республіки Крим з Росією», є Ніяра Умерова – вчителька математики і класний керівник Уваровської школи Нижньогірського району, в якій працює з 2014 року.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

1 день назад

Умерова Нияра Зейналовна
учитель математики

Россия
МБОУ "Уваровская СОШДС"

Материалов: 81
Просмотров: 28836
Комментарии автора: 0

↑ СПЕЦИАЛЬНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ

Добрый день! Зовут меня Нияра Зейналовна Умерова. Живу и работаю в с. Уваровка Нижнегорского района Республики Крым. В 2013 г. закончила Национальный университет государственной налоговой службы Украины с отличием и получила специальность «Администрирование налогов и платежей». В 2016 г. получила второе высшее образование в Федеральном государственном автономном бюджетном учреждении высшего образования "Крымский федеральный университет имени В.И.Вернадского" и получила диплом магистра по направлению подготовки "Педагогическое образование". Уже третий год работаю учителем математики в Уваровской общеобразовательной школе. Уваровская школа – это моя школа! Моя, потому, что в ней я училась, потому, что в ней я работаю, потому, что я знаю и чувствую её каждой клеточкой! Своей работой я стараюсь сделать так, чтобы каждый из моих учеников и их родителей мог также с гордостью сказать: «Это моя школа! Я здесь хозяин!» Я работаю с детьми, и это настоящее счастье, удовольствие, творчество и самовыражение. Но одновременно с этим – огромная ответственность и труд, умноженные на терпение и взаимное уважение. Каждый день я открываю школьную дверь и захожу в класс. Вновь звенит звонок и ко мне обращаются взоры моих учеников. Их ясные, добрые, любопытные глаза оценивают каждый мой взгляд, жест, поступок. Они многого ожидают от меня!.. Девиз моей работы: «Если учитель имеет только любовь к делу, он будет хороший учитель. Если он имеет только любовь к ученику, как отец, мать, он будет лучше того учителя, который прочел все книги, но не имеет любви ни к делу, ни к ученикам. Если же учитель соединяет в себе любовь и к делу, и к ученикам, он — совершенный учитель» - П. Н. Толстой

хист його життя й безпеки. На тлі наростаючої дестабілізації політичної ситуації та побільшення криміногенного становища в Україні, прагнучи подолати кризу в рамках чинного законодавства, 11 березня 2014 р. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Севастопольська міська рада прийняли Декларацію про незалежність Автономної Республіки Крим і міста Севастополя. 16 березня 2014 р. відбувся референдум про статус Криму. За возз'єднання з Росією на референдумі у Криму проголосували 96,77% мешканців. 17 березня 2014 р. після референдуму було проголошено Республіку Крим, і того ж дня Севастопольська міська рада попросила російську владу долучити місто до складу РФ як місто федерального значення. 18 березня 2014 р. у Георгіївському палаці Кремля було підписано угоду про вступ Республіки Крим і міста Севастополя до складу РФ на правах нових суб'єктів. 21 березня 2014 р. було ратифіковано Федеральний Конституційний Закон "Про прийняття до РФ Республіки Крим і утворення у складі РФ нових суб'єктів – Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя". І наприкінці – перегляд відеофільму «Про референдум 16 березня 2014 року».

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА І «КРИМСЬКА ВЕСНА»

Класна година «Кримська весна» має такі завдання: «формування уявлення про історію Криму як частину російської території протягом тривалого часу та про майбутнє Криму й Севастополя як суб'єктів РФ, відновлення пам'яті про спільні героїчні сторінки історії Росії та Криму». При цьому також передбачається «формування відчуття поваги до людей, що пройшли війну і пережили блокаду, захоплення їхньою звитягою, співчуття до блокадних дітей»: вочевидь, до зазначених категорій суспільства у концепції заняття дорівнюються кримчани.

Крім показу презентації «Росія і Крим – разом», класна година розпочинається пісню Віки Циганової «Крым – это Россия!» та читанням віршів Олександра Пушкіна. Дітям повідомляється, що з VIII-IX ст. було започатковано економічні та культурні зв'язки Криму з «руськими» князівствами, що араби називали Чорне море «Русским», що наприкінці X століття у Херсонесі прийняв хрещення «руський» князь Володимир, що ординське нашествя зупинило «зближення Криму з Руссю», що у гірській частині Криму наприкінці XIII ст. виникло князівство Феодоро, яке «мало торговельні зв'язки з Московською державою». «Входження» ж Криму до Росії у 1783 році відбулося виключно «мирним» шляхом, згідно з угодами й маніфестами (точнісінько як у 2014 р.). В обов'язковому порядку згадується й те, що «В. В. Капніст, російський поет (який мав грецьке коріння, народився і помер в Обухівці на Полтавщині – авт.), драма-

тург і громадський діяч XVIII ст., написав оду "на взяття під Російську державу Криму й Кубані»».

Згадується, звісно, і Кримська війна 1854-1855 рр. та оборона Севастополя під командуванням В. Корнілова, П. Нахімова, В. Істоміна. Про роль українських матеріальних і людських ресурсів у цій війні, ясна річ, ані слова. Зазначається, що Крим протягом XIX-XX ст. відвідували культурні діячі – О. Пушкін, Л. Толстой, А. Чехов, І. Бунін, О. Грін та інші. Про українських письменників і митців так само не говориться.

Скромно, одним рядочком, згадується переселення до Криму після Другої світової війни «нових мешканців» з України, без уточнення регіонів; тут-таки зазначається,

що потік переселенців був і «з Курської, Московської, Пензенської, Ростовської, Рязанської областей Російської Федерації та інших районів країни». Зазначається, що 29 жовтня 1948 р. Указ Президії Верховної Ради РРФСР № 761/2 «Про виокремлення міста Севастополя у самостійний адміністративно-господарський центр» визначив статус Севастополя у складі категорії міст республіканського підпорядкування РРФСР. Проте абсолютно не говориться про те, що Указом тієї ж Президії ВР РРФСР від 19 лютого 1954 р. Кримську область було передано зі складу РРФСР до Української РСР; взагалі кількох «радянсько-українських» десятиліть історії Криму немовби й не було. Хіба що згадується,

що 20 січня 1991 р. в Криму відбувся референдум з питання відтворення Кримської АРСР як окремого суб'єкта СРСР, у якому взяли участь 1,4 млн. громадян (81,37% виборців); «за» проголосували 93,26%.

Період перебування Криму у складі незалежної України окреслюється кількома реченнями: «26 лютого 1992 р. Кримська АРСР була перейменована на Республіку Крим у складі України. У травні того ж року прийнято конституцію і введено посаду президента. У березні 1995 р. рішенням Верховної Ради та Президента України конституцію Республіки Крим та посаду президента було скасовано. У грудні 1998 р. набула чинності нова конституція Криму. Республіка Крим була перейменована на Автономну Республіку Крим. Під час прийняття цього рішення не були враховані результати референдуму 1991 р.».

Дещо більш розгорнуто, з дотриманням канонів російської пропаганди, було подано історію анексії Криму Росією: «У листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. в Україні вибухнула політична криза. На тлі масових заворушень і кризових сутичок сил правопорядку з мітингоучасниками опозиціонерами у Києві, Президент України В. Ф. Янукович був відсторонений від влади опозицією і залишив країну, звернувшись по допомогу до Росії, закликаючи її забезпечити за-

Ось так – усе легко, гарно і просто. Без озброєних російських спецпризначенців із закритими обличчями і зрізаними шевронами. Без викнення українського телебачення і радіо. Без облоги українських військових частин і загибелі українських воєнків. Без нападів на активістів і журналістів. Без цькування, побиття, депортації, викрадення, катування, вбивств незгодних...

...План кримської класної години, який було названо «інструкцією з легалізації окупації», зник з українського ресурсу за лічені години після того, як журналісти зв'язалися з управлінням СБУ. Втім, власник сайту пояснив, що з представниками спецслужб він уже спілкувався, і що за інформаційний зміст профілів користувачів відповідальності не несе: «На моєму порталі сидять люди з 11 країн світу. У Конституції України не написано, що Крим є територією Росії. Крим ми реєстрували багато років тому. І це єдиний варіант, коли ми можемо достукатись до дітей, зберегти хоч якісь зв'язки».

Можливо, все-таки варто замислитись про інші форми зв'язку України з кримським підростаючим поколінням, яке навчають називати батьківщиною «Республіку Крим у складі Російської Федерації».

СТАН САДІВНИЦТВА ТА ВИНОГРАДАРСТВА У КРИМУ В ПЕРШЕ ПОВОЄННЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ

Ще з кінця XIX століття садівництво та виноградарство у Криму були провідними галузями економіки. За свідченням одного з найкращих дослідників кримського садівництва всесвітньо відомого українського ученого садівника та помолога Левка Смиренка, у сприятливій для садівництва роки ще наприкінці 70-х років XIX століття на материк (переважно до Петербурга та Москви) відправляли з Криму до 7 тис. тонн головним чином яблук та груш, 2 тис. тонн горіхів та 70 тис. діжок столових сортів винограду. З кожним роком (аж до 1917 року) обсяги продукції, вирощеної у кримських садах, збільшувалися.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ,
АКАДЕМІК УЕАН,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ
НАУКИ І ТЕХНІКИ
АР КРИМ, ДІЙСНИЙ
ЧЛЕН НТШ, ЧЛЕН НСПУ,
ЛАУРЕАТ ПРЕМІЇ
ІМ. Л. П. СИМИРЕНКА
НАН УКРАЇНИ,
КРИМЧАНИН З
60-ЛІТНІМ СТАЖЕМ

Проте згодом відсутність наукового забезпечення садівничої галузі та мічурінізація науки і виробництва завдали великої шкоди кримському й українському садівництву, і перед Другою світовою війною воно так і не спромоглося досягти рівня 1913 року. Однак справжній занепад садівництва та виноградарства – традиційних для Криму галузей – стався після 1944 року.

На жаль, сучасною історичною і садівничою нау-

ЯК ЦЕ БУЛО...

Збір винограду в Ялті. Південний берег Криму. (Фото з відкритих джерел)

Збір винограду в Балаклаві, 1952 р. (Фото з відкритих джерел)

кою причини цього вельми прикрого явища через приховану політичну мотивацію досі не піддавалися неупередженому досліджен-

ню. Традиційно деградацію садівництва та виноградарства, як і всього кримського сільського господарства, навіть фахові історики

пов'язують із війною та німецько-фашистською окупацією півострова. Але це лише частина правди. Дійсно, порівняно з 1940 роком площа садів у всіх категоріях господарств, у тому числі і приватному секторі, скоротилась на 6 тис. га. Велика кількість садів та виноградників залишилися без належного догляду та загинули. Частина насаджень постраждала від вирубки дерев для опалення. Фактично за роки війни та післявоєнного лихоліття Крим втратив колись потужне чаїрне (лісове) садівництво. У всі роки саме воно значною мірою постачало високоякісну, екологічну частину продукції для консервної та переробної промисловості. Якщо до війни площа чаїрів у передгірській та гірській зонах Криму складала понад 5 тис. га, то у післявоєнні роки статистика по чаїрах зовсім відсутня.

Після депортації з Криму кримськотатарського та інших народів садівництво та виноградарство деградували за кілька десятиліть. В якому ж стані перебували ці провідні колись галузі перед передачею Крим-

ської області Україні? Відповідь на це запитання дають кілька важливих документів, які зберігаються у Центральному державному архіві громадських об'єднань України (ЦДАГО) та в інших архівах країни. Найважливішим з них є Доповідна записка, надана першому секретарю ЦК КП України Олексію Кириченку у січні 1954 року, тобто за кілька місяців до здійснення перепідпорядкування Кримської області. Великий обсяг у ній забирає аналіз стану сільського господарства Кримської області. Глибокий аналіз стану садівництва та виноградарства в колгоспах Кримської області у перший рік передачі її Україні наводиться у доповідній записці Управління справами Ради Міністрів УРСР Раді міністрів республіки.

У доповідних записках зазначається: «Садівництво та виноградарство у багатьох господарствах гірської та передгірської зон Криму посідають значну питому вагу. За даними Всесоюзного перепису, вирощуванням фруктів та винограду займалося 248 господарств. А вирощування винограду зосереджувалося у 256 господарствах».

Десятилітня повоєнна статистика загальної площі садів та виноградників досить невтішна. За десять повоєнних років область так і не спромоглася досягти довоєнного рівня (1940 рік за всіма показниками статистичної звітності). Якщо у 1940-му площі промислових насаджень у господарствах Криму склали 12300 га, то у 1946-му їх стало майже на 3,7 тис. менше. Навіть через десять років після закінчення війни влада не ставила перед собою завдання довести площу садів хоча б до рівня 1940 року. Планами на 1954 рік передбачалося до-

вести площу садів у Криму до 10676 га¹.

Ще критичнішою була ситуація у кримському виноградарстві. Якщо у 1940 році площа виноградників в області складала майже 9 тис. га, то в 1946 році вони скоротились до 5 тис. га, тобто досягли лише 57% від довоєнного рівня. За річною звітністю площа виноградників у Криму в 1952 році складала уже майже 9 тис. га, а у 1953-му – понад 9,9 тис. га, а за даними перепису на вересень 1953 року їх нараховувалося лише 7041 га. Таке різке скорочення показників свідчить про явні приписки у річній статистичній звітності. Тобто навіть у 1954 році, коли Крим передавався Україні, за площею виноградників область не досягала довоєнного рівня.

До 1951-го з року в рік область не виконувала план закладки нових виноградників. Лише у 1952 та 1953 роках кримські виноградарі змогли виконати планові завдання – заклали 800 га нових плантацій. Досить повільними темпами відроджуються довоєнні площі садів та виноградників у традиційно садівничих та виноградарських районах області: Бахчисарайському, Куйбишевському, Алуштинському, Ялтинському та Октябрьському.

У 1953 році план закладки нових виноградників у колгоспах Балаклавського району було виконано лише на 46%, Судацького – на 40%, Приморського – на 46%, Джанкойського – на 44%. У колгоспах Зуйського району із запланованих 20 га виноградників не посадили жодного гектара. В колгоспах Октябрьського району планувалося посадити 10 га садів, але не посадили жодного дерева.

ДАЛІ БУДЕ...

З ГЛИБИНИ ВІКІВ

На козацькій раді під Бендерами «на приличнім тому акту елекціальному місці» 5 квітня 1710 року генерального писаря Війська Запорозького Пилипа Орлика обрано гетьманом України. Обрання відбулося в присутності генеральної старшини, правобережного козацтва, січовиків, а також султана Османської імперії і короля Швеції. На тій раді було затверджено «Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького між Ясновельможним паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорозького, і між генеральною старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, що за давнім звичаєм і за військовими правилами утверджені обома сторонами вільним голосуванням і Ясновельможного гетьмана урочистою присягою підтверджені». Це була одна з перших європейських конституцій нового часу¹.

ЄВГЕН БУКЕТ,
ЧЛЕН ПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

Німецька мапа Західного Ногайстану – Єдисану, Franz Johann Joseph von Reilly, 1789

ПОХОДИ ГЕТЬМАНА ОРЛИКА

1 грудня 1710 року в похідній резиденції шведського монарха в Бендерах відбулася нарада за участі гетьмана П. Орлика, кримського хана Девлет-Гірея і Ю. Потоцького – представника С. Лещинського, де було узгоджено майбутню військову операцію щодо оволодіння Україною. Одразу після цієї наради Орлик направив до України своїх представників, які розповсюджували серед населення гетьманські універсали із закликом визнавати його владу та перехід під шведський протекторат².

Головна військова акція у Правобережній Україні розпочалася 31 січня 1711 року, коли запорожці зі своїм кошовим Костем Гордієнком та обидва провідники, Орлик і Потоцький, вийшли з Бендер. Недалеко від Рашкова вони з'єдналися з поляками, які вийшли з Яс, і з буджацько-білгородською ордою під командою султана Мегмет-Герая (другого сина кримського хана). Поляків і

22 КВІТНЯ (ЗА Н. С.) 1714 РОКУ ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ І РІЧ ПОСПОЛИТА ПІДПИСАЛИ У ЦАРГОРОДІ МИР, ЗА ЯКИМ ПРАВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА ЗАЛИШАЛАСЯ ЗА ПОЛЬЩЕЮ, ЩО ОЗНАЧАЛО ОСТАТОЧНИЙ КРАХ ПЛАНІВ ГЕТЬМАНА ОРЛИКА СТОРИТИ КОЗАЦЬКУ ДЕРЖАВУ. ЗВАЖАЮЧИ НА ТУРЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКІ ДОМОВЛЕНОСТІ, УКРАЇНСЬКИЙ ГЕТЬМАН ЗМУШЕНИЙ БУВ ПОВНІСТЮ ВИВЕСТИ СВОЇ ВІЙСЬКА З ПРАВОБЕРЕЖЖЯ

запорожців було разом близько 8000; орди було 20 000-30 000.

Біля Рашкова армія перейшла на територію Правобережної України і швидко почала просуватися вперед. У середині лютого вона розташувалася на широкому просторі між Немировом, Брацлавом і Вінницею. На жаль, уже навесні ця військова кампанія завершилася поразкою Орлика³.

Тим не менше, Пилип Орлик та запорожці на боці Туреччини відіграли важливу роль у поразці Московського царства в Прутській кампанії влітку 1711 року. Знову з'явилася надія на відродження Війська Запорозького на обох берегах Дніпра, але події кількох наступних років звели сподівання Орлика нанівець.

У 20-х числах грудня 1711-го – лютому 1712 року московське військо та лівобережне козацтво примусово депортували з Правобереж-

ної України понад 100 тисяч осіб. Процес не обмежувався виселенням – військові загопи руйнували і спалювали господарства (насамперед житла), щоб вигнанці не могли повертатися, і вдавалися до реквізиції худоби та зерна. Це була помста українцям за підтримку нещодавнього походу гетьмана Орлика і водночас акція, спрямована на позбавлення Орлика людського ресурсу для майбутньої боротьби. Згін збігся з відходом московських військ з Правобережжя за умовами Прутського миру.

На початку 1712 року полковник Уманського полку Війська Запорозького Іван Попович знову зайняв Умань і береги Південного Бугу, до Корсуня повернувся Данило Ситинський. Загалом близько 4000 козаків-орликівців почали відбудовувати спустошені і знелюднілі москалями землі Правобережної України. Було

сформовано козацькі полки у Чигирині, Ягорлику, Вінниці, Немирові й Рашкові. Тоді ж ерусалимського патріарха Хрисанфа планували призначити на «козацьку патріархію». К. Гордієнко розповсюджував універсали про те, що він як отаман Війська Запорозького захищатиме населення.

Але влада Війська Запорозького протрималася на Правобережжі недовго. Вже у грудні 1713 року 20 коронних польських корогів та кілька піших батальйонів каменецького каштеляна Калиновського виступили з Умані проти піших та погано споряджених сил запорожців. У сутичках під Погребищем, Немировом і Фастовом було вбито та страчено близько 1660 козаків. Окремі частини сердюків та кінних козаків у лютому 1714 року відступили на Лівобережжя, де склали свої жовті й кумачеві знамена із вишитими хрестами на

Пилип Орлик

милість гетьмана Скоропадського. Решта запорожців, які не сподівались на помилування від царя, відійшли на південь, у засновану в татарських володіннях Олешківську Січ⁴.

ПІСЛЯ ЦАРГОРОДСЬКОГО МИРУ

22 квітня (за н. с.) 1714 року Османська імперія і Річ Посполита підписали у Царгороді мир, за яким Правобережна Україна залишалася за Польщею, що означало остаточний крах планів гетьмана Орлика створити козацьку державу. Зважаючи на турецько-польські домовленості, український гетьман змушений був повністю вивести свої війська з Правобережжя. У жовтні 1714 року Карл XII вирушив із Османської імперії у Швецію. Услід за ним – і Пилип Орлик із родиною та найближчим оточенням.

Після підписання Царгородського миру і виїзду гетьмана Пилипа Орлика до Швеції в листопаді 1714 року великий візир наказав кримському ханові заборонити козакам під карою смерті вступати в суперечки з поляками за Правобережну Україну⁵. Тому Ханська Україна, центр якої перемістився тепер до Олешківської Січі, обрала тактику партизанської війни за Правобережну Україну. Саме відтоді «гайдамацькі загоони» на всіх просторах українських воеводств Речі Посполитої стали щоденним явищем⁶. Але після від'їзду гетьмана відбувається занепад Ханської України як державного утворення. У 1725-1728 рр. у межиріччя Дністра і Південного Бугу була переселена Єдисанська орда. Відтоді усе частіше ці землі називають не Ханською Україною, а Єдисаном. Олешківська Січ перебувала під владою Османської

Максим Залізник

імперії до 1734 року, після чого запорожці за умовами Лубенського договору перейшли до російської протекції, заснувавши Нову Січ. Після смерті гетьмана Орлика і поразки визвольних воєн 1734-1738 та 1750-1752 рр. посаду гетьмана Ханської України («гетьмана волоського», «гетьмана дубосарського») було об'єднано з посадою каймакана ногайських орд. Її з 1750-х років обіймав литовський татарин Якуб-ага Лек (Яків Рудзевич), резиденцією якого було місто Дубосари.

«ГАЙДАМАЦЬКИЙ» ПОЛК

Козацькі підрозділи Ханської України, які не належали до Січі, ще за султана Ахмеда III (до 1730 року) було об'єднано в окремий полк, що складався з 40 куренів. Його землями було Придунав'я (Буджак і Добруджа). Керував ним полковник або отаман, який отримав почесні й атрибуції паші. Козаки мали корогву блакитно-червону: на червоному тлі півмісяць і над ним срібна зірка, а на блакитному тлі золотий хрест Східної церкви. Знамено це освятив царгородський патріарх. Цей полк, найімовірніше, був у XVIII столітті інтелектуальним центром «гайдамацького» руху. Маючи у своїй історії перехід України під Туреччину за Дорошенка, підданство Мазепи, Орлику тощо цей підрозділ боровся за відновлення держави Війська Запорозького і згодом склав основу Задунайської Січі.

А Якуб-ага у той час активно працював на російську розвідку, що забезпечувало йому лояльність з боку російської прикордонної влади і постійне грошове винагородження у вигляді регулярної пенсії від Росії. Кримський хан, не підозрюючи

ганебних намірів Якуб-аги, також усіяко надає йому заступництво та підтримку.

ОСТАННІ РОКИ ЄДИСАНА

1770 року за посередництва Якуб-аги Єдисанська орда чисельністю вісім тисяч осіб, з усіма їхніми султанами, мурзами і старшинами, приймає російське підданство. Людність переселена в 1771 році на Кубань, а в 1790 році – у межиріччя Молочних Вод і Берди.

Якуб-ага зробив значний внесок у процес приєднання Кримського ханства до Російської імперії, за що отримав на початку 1784 року чин колезького радника з правами російського дворянства. Але скористатися цими «привілеями» він не зміг, бо помер у Акмечеті 22 жовтня того ж року⁷.

Єдисан (Ханська Україна) за Кючук-Кайнарджийським договором 1774 року залишається у складі Османської імперії. Остаточно територія Ханської України була приєднана до Російської імперії за умовами Ясського мирного договору, укладеного 29 грудня 1791 (9 січня 1792 р. – за н.с.), після завершення Російсько-турецької війни 1787-1791 рр. Але українське козацтво продовжувало своє організоване життя ще кілька десятиліть по тому на Задунайській Січі.

1 Різниченко В. Пилип Орлик – Гетьман України. – К.: Український письменник, 1996. – С. 29–31.

2 Чухліб Т. Козаки і Монархи. Міжнародні відносини ранньомодерної Української держави 1648–1721 рр. – 3-тє вид., випр. і доповн. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. – С. 487.

3 Крупницький Б. Гетьман Пилип Орлик (1672–1742). Його життя і доля. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 1956. – С. 27.

4 Артамонов В. Россия и Речь Посполитая после Полтавской победы (1709–1714). – М.: Наука, 1990. – С. 150.

5 Крупницький Б. Гетьман Пилип Орлик (1672–1742). Його життя і доля. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 1956. – С. 38–40.

6 Мірчук П. Коліївщина. Гайдамацьке повстання 1768 р. – Нью-Йорк, 1973. – С. 63.

7 Музаркевич Н. Якуб-ага (Яков) Рудзевич. – Одесса, 1883.

КАЛЕНДАР КРИМУ ПО-УКРАЇНСЬКИ

ПОСТАТІ

27 ЛЮТОГО 1985 Р. – у селі Новогригорівка Нижньогірського району народився **Борис Грязнов**. Прапорщик МВС України. Начальник військового наряду Запорізької бригади охорони громадського порядку Національної гвардії України. 24 серпня 2014 року в складі колони нацгвардійців потрапив у засідку терористів поблизу села Новоіванівка Амвросіївського району Донецької області на покинутому блокпості. Разом із ще 24-ма вояками пораненим потрапив до полону. Похований у безіменній братській могилі. За даними пошукової місії «Евакуація-200» («Чорний тюльпан»), 10 жовтня 2014 року тіло було ексгумоване і тимчасово поховане у Дніпрі, після впізнання за тестами ДНК перепоховане 20 червня 2015 року в Запоріжжі на Правобережному кладовищі. За даними, отриманими від операторів мобільних мереж, з 23 грудня 2014 року перебував у шпиталі «Военвед» міста Ростов (РФ). За даними правозахисників, станом на травень 2015 року міг перебувати в одному з російських СІЗО. Указом Президента України від 15 вересня 2015 року № 546/2015 нагороджений орденом «За мужність» III ступеня посмертно.

28 ЛЮТОГО 1875 Р. – у Ялті народився **Олександр Лігнау** – офіцер Армії УНР латиського походження, попередник «завоївника Криму» Петра

Болбочана на посаді командира харківського 7-го стрілецького корпусу, виконувач обов'язків військового міністра Української Держави. На службу вступив 12 червня 1896 р., брав участь у Першій світовій війні. За час своєї військової кар'єри перебував на службі російської імператорської армії, української армії, білогвардійців та РСЧА. На службу до Української Центральної Ради перейшов наприкінці 1917 року, був призначений командиром 11-ї українізованої піхотної дивізії. У 1917-му брав участь в українізації частин російської армії. В березні 1918-го передав рештки дивізії до складу української армії. Став 2-м

помічником військового міністра Центральної Ради полковника Жуковського. З 1918 року перебував у гетьманській армії на посаді 1-го товариша, а з 8 до 16 травня – виконувача обов'язків військового міністра. Мав звання генерал-майора Української Держави. Активно працював у галузі формування українських військових частин і зміцнення збройних сил. Після повалення влади гетьмана Скоропадського втік до Одеси, пізніше виїхав на Дон, де хотів перейти на службу до денікінської Добармії, але отримав відмову через свою службу в українській армії та виїхав до Константинополя. В березні 1919 р. поїхав до Владивостока, перебував у резерві офіцерів Генерального штабу при Колчакові; пізніше був начальником постації 3-ї Сибірської армії. В січні 1920 року був захоплений у полон частинами 5-ї армії червоних, у березні був висланий до Москви. 1921 року намагався виїхати до Латвії, але відмовився від свого наміру через відмову дружини. З 1 січня 1922-го перебував на посаді старшого керівника груповими лекціями в Військовій академії РСЧА, з 1 березня 1923 р. призначений старшим керівником з тактики. Заарештований в ніч на 2 січня 1931 року, 15 лютого звільнений з служби. 18 липня 1931 р. засуджений до 10 років ув'язнення, 1933 р. звільнений з відновленням на службі. Знову заарештований 21 грудня 1937 р. зі звинуваченням у шпигунстві на користь Німеччини. Як і минулого разу, винним себе не визнав. Засуджений 24 січня 1938 р. Комісією НКВС СРСР. Розстріляний на Бутівському полігоні. Реабілітований у вересні 1956 р.

ПОДІЇ

КІНЕЦЬ ЛЮТОГО 1992 Р. – керівництво УНА-УНСО збирає членів організації з метою організувати «похід на Крим». Від 300 до 900 бійців спеціальним потягом вирушили з Києва на південь. До «походу» долучилися представники духовництва УАПЦ та фольклорний хор «Гомін». Офіційно делегація прямувала на молебень за розстріляними більшовиками українськими моряками до Севастополя. Колони УНСО пройшли маршем по місту, священники відправили молебень. Акція спричинила резонанс не тільки у Криму, а й по всій Україні.

ПЕРПЕНДИКУЛЯРНІ СВІТИ:

ОГЛЯД СУЧАСНОЇ КРИМСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ПЕРІОДИКИ

КРИМСЬКІ РЕАЛІЇ

Наш благодатний півострів, без сумніву, посідає особливе місце на літературній мапі світу. Крим – земля, що не лише «втомлена від зміни літ і рас», він народжував таланти й надихав на творчість багатьох письменників. Що ж відбувається сьогодні у Криму з літературною, зокрема з літературними періодичними виданнями?

**ВАЛЕРІЙ
ВЕРХОВСЬКИЙ**

«ЛІТЕРАТУРНИЙ КРИМ»

На першій сторінці січневого випуску щомісячної газети, яка є офіційним органом Спільки письменників Криму, ми бачимо традиційні новорічні вітання авторів і читачів. Колектив і читачі сімферопольської бібліотеки ім. М. Коцюбинського, наприклад, привітали улюблену газету такими словами: «С Новым 2017 годом Огненного Петуха и Рождеством Христовым»... ?! Поміж вітань, віршів і оповідок газета друкує й новини життя СПРК, яку очолює Валерій Басиров. Загалом складається враження, що життя письменника – це суцільний фестиваль: клуб «Літературные встречи», презентація альманаху «Планета друзей», ювілейний концерт виконавиці бардівських пісень... Утім, не виключено, що той збіг стався

завдяки новорічним, імені вогняного півня, святам. Кримських авторів у газеті ледве половина – решта це народ з усіх усюд, включно з неокупованою частиною материкової України. Трапляються знайомі імена. Киянин Андрій Дмитрук порадив кримського читача новими віршами. Зокрема, рядки, присвячені новому 2017 року, вражають своєю широтою безпосередністю:

*Видно, Господу мы
не глянулись,
Видно, край разлюбил
он наш...*

Що цілком органічно у творчому леті автора поєднується з:

*Не начнём ли вставать уже?
И полет красных звезд над
Сирией
Отозвался струной в душе...*

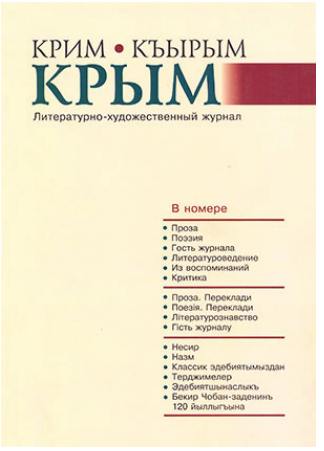
Поетичний образ червонозоряних бомбардувальників, що скидають щастя на сирійські міста, настільки витончений, що подальших коментарів не потребує.

Наприкінці газети традиційно відведено трохи місця для тих літераторів, котрі пишуть українською. Ялтинський поет Денис Мокренцов друкує кілька цікавих віршів. «Поет-філософ, поет-декадент, поет-мрійник, – пише керівник ялтинського відділення СПРК Тетяна Жихарева. – В його поезії несподівані метафоричні образи, соковиті слова, сплетіння думок». Тридцять п'ять років для поета – це не вік «проби пера», але поезія Мокренцова – це творчість уже зрілого та вимогливого до себе поета.

*«Забуті голоси! Забута мова,
Невпинна боротьба з самим
собою
Бринить – лелійна, призабуте
слово
Замислився на мить»...*

ПРОСТО «КРИМ»
Літературний часопис «Крим» відновився у XXI столітті після кількох десятиліть неіснування. Започаткований він був у 1948 році як рупор обласної письменницької організації та виходив протягом 50-х. Зліз язики виводять факт припинення виходу журналу напрямом

з перепідпорядкування Кримської області Українській РСР, проте причини цього могли бути і прозаїчнішими. Нині часопис видається, як і газета «Літературний Крим», Спількою письменників Республіки Крим. «А места проживания наших писателей, без преувеличения, – весь мир: Россия (города Барнаул, Киров, Кострома, Рязань, Самара, Санкт-Петербург, Тула, Хабаровск, Москва и Московская область; Волгоградская, Новгородская, Смоленская, Ярославская области; Республики Башкортос-

тан, Бурятия, Татарстан, Тыва, Хакасия), Великобритания, Беларусь, Болгария, Донецкая Народная Республика, Израиль, Казахстан, Монголия, США, Украина (Житомирская область, Киев и Киевская область, Одесса, Сумы)», – хвалиться у передньому слові головний редактор журналу Валерій Басиров. Однак усім цим людям не знадобиться перекладач – йдеться про письменників, котрі «велике російське слово» люблять з далекого і близького зарубіжжя. Так, напевно, зручніше плекати давні ілюзії. Інтелігентська гра словами склала, як і в більшості літературних журналів, основу контенту, вона перекладена творами з ностальгією за втраченим раєм СРСР та прокляттями денеєрівських поетів на адресу України. Цитувати таке чи піддавати аналізу нема сенсу. Журнал публікує добірку прозових та поетичних творів з літературного фестивалю «Інтелігентний сезон», зокрема, переклади української поезії російською мовою: Ольга Прилуцька з Ростова-на-Дону зробила чудовий переклад класичного вірша «Так ніхто не кохав» Сосюри, а москвич Андрій Галамага переклав вірш Василя Осадчого. Аж шість сторінок (з 400 загального обсягу) відведено українськомовним віршам. Веселі та легкі дитячі вірші сімферопольської поетеси Раїси Царьовської-Форост та несподівано прониклива поезія Галини Приступи з Волині:

*«Земля втомилась від шалених ритмів
У решеті озонних дірок
Мов корабель серед космічних рифів
З останніх сил пливе поміж зірок»...*

Втім, загальної «погоди» півтора відсотка української мови в «Криму» не зроблять. Цікаво, що автори з Росії пишуть про Крим охоче, багато і захоплено. Українська література сучасності дуже-дуже нечасто згадує про півострів. Крим асоціюється головним чином з кримськими татарами, а що ми, чи нас тут і немає? Криму, його гір, лісів, птахів і морських тварин, кримських людей так мало у творах самих кримських українських літераторів, не кажучи про письменників «материкових»... Кілька десятиліть кримське літературне товариство всіяко опиралося входженню в український літературний контекст. Доклався свого часу до цього і колишній голова Кримської організації НСПУ В. Басиров, котрий нині очолює Спільку письменників Криму, що за тишино почуває себе у складі Спільки письменників Росії. Сьогодні наступним кроком спостерігаються намагання замкнути україномовну кримську літературу, яку взагалі важко уявити поза всеукраїнським контекстом, у межі кримської літературної провінції. Втім, у одному з минулорічних випусків «Літературного Криму» промайнуло занепокоєння керівництва СПРК тим, що україномовних літераторів у спілці дуже мало. Поєднувати «вогняного півня» з Різдом Христовим, а соту річницю більшовицької революції зустрічати питанням: «Чим ми прогнівили Господа?» може лише той, хто не має справжньої, глибокої віри ані в те, ані в інше. Дивуватися не варто. На сторінках одного видання можна бачити зовсім різні літературні світи. Вони навіть не паралельні, а перпендикулярні.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

ДЕНЬ ОПОРУ КРИМУ У СВІТОВОМУ ВИМІРІ. ЧАСТИНА 2
Тема Криму сьогодні стала маркуватися лише кримськотатарським прапором або тамгою. Ця тенденція має місце не лише в Україні, а й у світі. Міжнародний форум «Крим в умовах окупації: наслідки для України та світу», який проходить у Києві 25-26 лютого 2017 р., лише підкреслив наявність такої тенденції. Про український Крим з кримськотатарською символікою у світовому контексті – в наступному номері.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»
Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913/ПР від 30.11.2006 р.
Засновники
Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Адреса редакції
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел.: +38 (044) 498-23-65
Видавець
Національне газетно-журнальне видавництво
Генеральний директор
Андрій ШЕКУН
Головний редактор
Віктор Мерзвинський
Дизайн та верстка
Марк Канарський, Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64
Редакція не публікує колективні листи та звернення
Публікуючи проблемні матеріали, редакція, окрім спеціально обумовлених випадків, подає лише авторський погляд.
Передрук і відтворення текстових та ілюстраційних матеріалів «Кримської світлиці» – тільки з письмового дозволу редакції.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2017 р.:
1 місяць – 12,44 грн.;
півріччя – 74,64 грн.
У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.
Передплатний індекс
90269
Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

